

Sofia Paasikivi

Kokoelmatyötä luonnontieteellisissä museoissa

Humanistitaustastani huolimatta luonnontieteet ovat aina kiinnostaneet minua. Museologian opintojen loppumetreillä päätin siis hakeutua työharjoittelun kautta tutustumaan siihen, millaista on työ luonnontieteellisessä museossa.

Kesällä 2014 sain ensimmäiset maistiaiset luonnontieteellisestä museosta kun suoritin kuukauden työharjoittelun Turun yliopiston Eläinmuseolla. Pääosin työni koostui luetteloinnista. Keramiikan, perinne-käsitöiden tai taideteosten sijaan kuitenkin luetteloin kärpäsiä. Museo oli saanut aktiiviselta harrastajalta lahjoituksena hänen kokoelmansa. Tehtävänäni oli siis luetteloida ja järjestää nämä kokoelmat. Jokaiselle näytteelle annettiin kokoelmanumero, ja sen etiketissä olevat tiedot kirjattiin ylös, minkä jälkeen hyönteiset järjestettiin lajin mukaan laatikoihin. Luetteloinnin lisäksi pääsin kokeilemaan myös esimerkiksi hyönteisten kerroskuvaamista, jossa mikroskoopin ja kameran avulla hyvinkin pienistä näytteistä saadaan mielettömän tarkkoja kuvia.

Työnsarkaa Turun yliopiston Eläinmuseolla. Jokainen laatikko sisältää 1-3 kärpälajin näytteitä. Yhteensä luetteloitavia näytteitä oli yli 2000. Oikeassa alanurkassa näkyy viimeinen, keskeneräinen näytelaatikko. (Kuva: Sofia Paasikivi)

Kokemus Turun yliopiston Eläinmuseolla oli sen verran innostava, että päädyin kesällä 2015 suorittamaan loput museologian korkeakouluharjoittelustani Helsinkiin Luonnontieteelliseen keskusmuseoon eli Luomukseen. Työskentelin Luomuksessa kolme kuukautta eläinkuntatiimin

harjoittelijana. Tänä aikana tein monipuolisesti kokoelmatyötä luetteloimalla linnunsiipiä ja -nahkoja, järjestämällä piennisäkkäiden nahkoja, luetteloimalla hämähäkki- ja nilviäisnäytteitä sekä avustamalla kansainvälisen oravakongressin järjestelyissä.

Heinäkuussa yli 50 oravatutkijaa kokoontui Helsinkiin kansainväliseen oravatutkimuksen kongressiin. 7th International Colloquium on Arboreal Squirrels eli ICAS7 toi Helsinkiin tutkijoita ympäri maailmaa. (Kuva: Luomus)

Linnunsiivet ja -nahat olivat peräisin Päijät-Hämeen Lintutieteelliseltä yhdistykseltä. Näytteille annettiin tulo- ja kokoelmanumero, ja niiden tiedot kirjattiin ylös. Alkoholiin säilötyt hämähäkinäytteet puolestaan olivat osa professori Pontus Palmgrenin museolle lahjoittamaa kokoelmaa, jota ei aiemmin ollut luetteloitu. Pääosa hämähäkinäytteistä oli 1960-1970-luvulta, kun taas lintunäytteet olivat peräisin enimmäkseen 1980-luvulta. Palmgrenin kokoelmia luetteloidessa tutuksi tuli myös vanhojen, joskus vaikeaselkoisten etikettien tavaaminen. Myös kielitaito harjaantui, sillä etiketeissä saattoi olla sekaisin suomea, ruotsia ja saksaa.

Luetteloimani nilviäisnäytteet olivat vanhimpia näytteitä, joiden parissa työskentelin. Osa näytteistä oli 1800-luvun lopulta ja purkitettuina kauniisiin, vahalla suljettuihin lasipurkkeihin. Uuden QR-koodin sisältävän kokoelmalapun liimaaminen tällaiseen kauniiseen purkkiin tuntui välillä lähes museoesineen tarvelemiseltä.

Vasemmalla alkoholiin säilöttyjä hämähäkinäytteitä. Jokaisessa koeputkessa on näytteen lisäksi vanha, käsinkirjoitettu etiketti. Etiketin tiedot kirjattiin ylös ja koeputkeen sujautettiin vanhan etiketin lisäksi myös uusi etiketti, uudella kokoelmanumerolla ja QR-koodilla. Oikealla 1900-luvun alusta ja 1800-luvun lopulta peräisin olevia nilviäsnäytteitä. (Kuvat: Sofia Paasikivi)

Piennisäkkäiden nahat olivat puolestaan jo luetteloituina museon tietokannassa, mutta ne olivat sokin sokin vanhoissa kokoelmalaatikoissa. Nahat järjestettiin uuteen kokoelmakaappiin numerojärjestykseen. Tämä paitsi pitää näytteet paremmassa kunnossa ja edistää niiden säilyvyyttä, myös parantaa niiden käytettävyyttä. Näytteistä kiinnostuneen tutkijan työtä helpottaa, että kokoelma on järjestyksessä ja yksittäisen kokoelmanumeronkin voi paikallistaa helposti.

1960-luvulta peräisin olevat myyrännahkanäytteet olivat hajan hajan vanhoissa kokoelmalaatikoissa. Ne järjestettiin kokoelmanumeron ja lajin mukaan uusiin kokoelmakaappeihin. (Kuva: Sofia Paasikivi)

Kokoelmatyön ohella pääsin kummassakin luonnontieteellisessä museossa myös seuraamaan sivusta konservattoreiden työtä. Luonnontieteellisen museon konservattorin työ on jokseenkin erilaista kuin niiden kollegoiden, jotka työskentelevät esineiden parissa. Luut, kuolleet eläimet ja niiden osat tulevat nopeasti tutuksi, eikä konservattorien paja varmasti ole paras paikka herkimmille ihmisille. Työ on kuitenkin todella kiinnostavaa, ja maallikolle kyky saada eloton nahka näyttämään elävältä ja aktiiviselta eläimeltä tuntuu likipitään taikuudelta. Suosittelen lämpimästi vierailemaan luonnontieteellisissä museoissa ja kiinnittämään erityistä huomiota täytettyihin eläimiin. Täytetyt eläimet ovat pitkään kuuluneet sekä monien museoiden että monien vanhojen koulujen peruskalustoon, eikä niihin usein tule kiinnitettyä huomiota ja pohdittua, miten lopputulos on oikeastaan saatu aikaan.

Toukokuussa 2015 Oulussa järjestettiin eläinentäytön Euroopan mestaruuskilpailut. Luomuksen ylikonservattori Ari Puolakoski voitti kisojen erikoissarjan ykkössijan kuvassa näkyvällä luolaleijonalla. (Kuva: Luomus)

Vaikka luonnontieteellisten museoiden aineisto eroaa monin paikoin kulttuurihistoriallisten museoiden esineistä, ovat kokoelmatyön perusasiat pitkälti samat: kattava luettelointi, hyvä järjestys ja säilytys ja tarkat provenienssitiedot. Vaikka suuri osa työstä on tietokoneen ruudun edessä numeroiden ja tietojen tihrustamista, kiinnostava aineisto tekee työstä mielekäästä ja innostavaa. Luonnontieteellisten näyttöiden luettelominen myös paransi käsitystäni suomalaisista eläinlajeista; erityisesti linnut tulivat aiempaa huomattavan paremmin tutuksi kun näyttöitä pääsi katsomaan aivan lähietäisyydeltä. Irtonaisten linnunsiipien groteskius unohtui nopeasti, kun tuli huomanneeksi miten kauniita sulkapukuja on normaalisti arkisen tuntuisilla tilhillä ja tinteillä kun niitä katsoo tarkemmin.

Lahjoituksena saadussa lintukokoelmassa oli sekä kokonaisia nahkoja, että irtonaisia siipiä ja pyrstöjä. (Kuva: Sofia Paasikivi)

Työskentely luonnontieteellisessä museossa on siis täysin mahdollista ja jopa hyvin antoisaa myös humanistin taustalla. Suurin osa kaikesta oli itselleni niin uutta ja ihmeellistä, että innostus pysyi yllä helposti sellaisissakin asioissa, jotka biologeille ovat arkisia. Hetkittäin haasteena oli se, että muut olettivat minun tietävän esimerkiksi biologian alan sanastoa paremmin kuin mitä tiesin. Vaikka muutama biologian kurssi opintorekisteristä löytyykin, ovat silti monet biologeille täysin itsestään selvät käsitteet itselleni vielä kysymisen tai googlettamisen takana. Toisaalta taas kolmen kuukauden aikana myös nämä perusasiat tarttuivat ympäristöstä, ja opin uusia asioita ehkä jopa enemmän kuin mitä olisin oppinut jos olisin suorittanut työharjoitteluni tutun ja turvallisen humanistisessa ympäristössä.

Kirjoittaja on kulttuurihistorian, arkeologian ja museologian opiskelija ja [Kuriositeettikabi.netin](http://Kuriositeettikabi.net) entinen päätoimittaja.

Luonnontieteellisen keskusmuseon kotisivut: <https://www.luomus.fi/>

7th International Colloquium on Arboreal Squirrels: <https://www.luomus.fi/en/icas7-2015>